

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра історії держави і права України і зарубіжних країн

ПРОГРАМА
варіативної навчальної дисципліни
«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ
НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЇЇ ІСТОРІЇ»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) рівень.

Ступінь вищої освіти – доктор філософії.

Галузь знань – 08 «Право».

Спеціальність – 081 «Право».

Харків
2020

Програма варіативної навчальної дисципліни «**Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії**»: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти (доктор філософії). Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 36 с.

Розробники:

Лісогорова Катерина Миколаївна,

доцентка кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн, кандидатка юридичних наук, доцентка

Походзіло Юрій Миколайович,

доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн, кандидат юридичних наук, доцент

Скуратович Ірина Миколаївна,

доцентка кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн, кандидатка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн, протокол № 6 від 25 червня 2020 р.

Завідувач кафедри

професор В. Д. Гончаренко

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Опис навчальної дисципліни.....	10
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	11
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.....	17
4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.....	17
4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	20
4.3. Освітні технології та методи навчання.....	21
4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни.....	22
4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	25
Додаток 1. Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни.....	29
Додаток 2. Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей.....	31
Додаток 3. Матриця зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями в програмі навчальної дисципліни.....	35

1. ВСТУП

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії».

Метою дисципліни є: формування предметних компетентностей з основних етапів формування, становлення й розвитку української державності; розкриття основних закономірностей функціонування державних систем на території сучасної України; формування у аспірантів специфічного понятійно-категоріального апарату, необхідного для проведення подальшого аналізу державних систем; поглиблене вивчення найбільш дискусійних і суперечливих питань історії держави і права України; розвиток навичок у сфері методології дослідження головних аспектів еволюції української державності; осмислення головних проблем, пов'язаних із вивченням державотворчих процесів в Україні.

Завданнями вивчення цієї навчальної дисципліни є:

- виявлення історичних закономірностей в межах предметної сфери науки історії держави і права;
- формулювання найбільш дискусійних питань загальної історії держави і права;
- розкриття сутності форм держави, а також специфіки революційного та еволюційного шляхів розвитку на конкретних історичних прикладах;
- виокремлення конкретних типів технологічних укладів та відображення їх впливу на динаміку суспільного розвитку та розвитку держави;
- аналіз джерел права в контексті еволюції суспільно-економічних відносин.

1.2. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-професійної програми. Навчальна дисципліна «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії» є складовою освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії) із спеціальності 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»). Ця навчальна дисципліна є варіативною дисципліною, яку здобувач вільно вибирає для вивчення і яка забезпечує оволодіння додатковими знаннями, навичками і вмінням в сфері державного будівництва та правоутворення.

Практичне формування предметних компетентностей цієї дисципліни спирається на знання, уміння та навички, отримані при вивченні насамперед таких професійно-практичних дисциплін як «Історія держави і права України», «Історія економіки та економічної думки», «Історія української політико-правової думки», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Країнознавство», «Історія вчень про державу і право», «Теорія держави і права», «Теорія права», «Організація судових і правоохоронних органів». Основні положення цієї навчальної дисципліни можуть застосовуватися при вивченні інших дисциплін історико-правового циклу.

1.3. Предметні компетентності, які мають бути сформовані в результаті вивчення навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії»:

ПК–1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, формування критичного наукового світогляду, застосування системного підходу в наукових дослідженнях проблем щодо державотворчих процесів в Україні на різних етапах її історії.

ПК–2. Навички практичного застосування основних і додаткових методологічних підходів науки історії держави і права під час роботи з історико-правовим матеріалом.

ПК–3. Здатність до формулювання альтернативних поглядів під час оцінювання складних історико-правових явищ.

ПК–4. Уміння всебічно тлумачити першоджерела з історії держави і права.

ПК–5. Здатність використовувати під час дослідження головних проблем науки історії держави і права в повному обсязі її методологічний інструментарій.

ПК–6. Уміння застосовувати основні загальнонаукові та спеціально-наукові методи історії держави і права під час формування теоретичних узагальнень і категоріального апарату юридичної науки.

ПК–7. Здатність до самостійної роботи з історико-правовими документами та їх компетентного тлумачення.

ПК–8. Уміння працювати з бібліотечними ресурсами та інформаційними мережами з метою залучення нових джерел з історії держави і права.

ПК–9. Здатність робити широкі теоретичні узагальнення з актуальних питань історії держави і права та публічно відстоювати власну точку зору.

ПК–10. Здатність до постійного розвитку мотиваційних навичок з поглиблення знань з історії держави і права.

ПК–11. Знання методології і специфіки проведення комплексної наукової роботи з історії держави і права.

ПК–12. Уміння виокремлювати та формулювати найбільш дискусійні питання історії держави і права.

ПК–13. Уміння характеризувати теорію, методика і техніку основних засобів наукового пізнання, що використовуються історико-правовою наукою.

ПК–14. Здатність використовувати у повному обсязі під час проведення досліджень історико-генетичний, історико-порівняльний та історико-типологічний методи спеціально-наукового пізнання.

ПК–15. Розуміння впливу глобалізації та її наслідків у вигляді інтернаціоналізації права у новітній історії України.

ПК–16. Уміння виокремлювати головні історичні етапи конституціоналізації українського права.

ПК–17. Здатність характеризувати основні способи вирішення юридичних колізій на різних історичних стадіях державно-правового розвитку України.

ПК–18. Знання герменевтичних прийомів і способів інтерпретації історико-правових документів.

Експлікацію загальних і професійних компетентностей подано в карті предметних компетентностей (див. Додаток 1).

1.4. Результати навчання, які повинен демонструвати здобувач вищої освіти в результаті вивчення навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії»:

РНС НД–1.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних

засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально-наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.

РНС НД–1.6. Відшукувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики на кожному з головних етапів розвитку історії держави і права України.

РНС НД–1.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.

РНС НД–1.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел з історії держави і права України стародавніх часів та епохи середньовіччя.

РНС НД–1.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях у стародавні часи та епоху середньовіччя.

РНС НД–1.11 Визначати складові юридичної техніки на українських землях, властиві стародавньому часу та середньовіччю.

РНС НД–1.12. Характеризувати процес правотворчості стародавнього часу та середньовіччя відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.

РНС НД–2.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в добу ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально-наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.

РНС НД–2.6. Відшуковувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики в добу ранньомодерної і нової історії держави і права України.

РНС НД–2.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в добу ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.

РНС НД–2.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел доби ранньомодерної і нової історії України.

РНС НД–2.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях за часів ранньомодерної доби і нової історії України.

РНС НД–2.11 Визначати складові юридичної техніки на українських землях за часів ранньомодерної доби та нової історії України.

РНС НД–2.12. Характеризувати процес правотворчості на українських землях

за часів ранньомодерної доби та нової історії відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.

РНС НД–3.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів доби новітньої історії України.

РНС НД–3.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів доби новітньої історії України.

РНС НД–3.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів новітньої доби історії України.

РНС НД–3.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в добу новітньої історії України.

РНС НД–3.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально- наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.

РНС НД–3.6. Відшуковувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики в добу новітньої історії держави і права України.

РНС НД–3.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в добу новітньої історії України.

РНС НД–3.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.

РНС НД–3.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел доби новітньої історії України.

РНС НД–3.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях у добу новітньої історії України.

РНС НД–3.11 Визначати складові юридичної техніки на українських землях у добу новітньої історії України.

PHC НД–3.12. Характеризувати процес правотворчості у добу новітньої історії України відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.

Експлікацію результатів освоєння навчальної дисципліни і результатів навчання за спеціальністю освітньо-наукової програми подано в карті результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей (див. **Додаток 2**).

1.5. Модуляризація компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни.

Експлікацію модуляризації компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни подано в матриці зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями (див. **Додаток 3**).

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЇЇ ІСТОРІЇ»

Найменування показників	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЕКТС: 7 Кількість модулів: 3 Загальна кількість годин: 210 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, самостійної роботи аспіранта – 10. Дисципліна Варіативна Вивчається в третьому семестрі	Рівень освіти – третій (доктор філософії) Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право»	Модуль 1 Лекції: 6 год. Семінарські заняття: 6 год. Самостійна робота: 30 год. Модуль 2 Лекції: 12 год. Семінарські заняття: 12 год. Самостійна робота: 65 год. Модуль 3 Лекції: 12 год. Семінарські заняття: 12 год. Самостійна робота: 55 год. Види контролю: – поточний контроль; – підсумковий контроль знань – іспит.

За своїм змістом навчальна дисципліна включає в себе три тематичні модулі:

- 1) держава і право на теренах України в стародавні часи та епоху середньовіччя; 2)

доба раньомодерної і нової історії державотворчих процесів на українських землях;

3) доба новітньої історії державотворчих процесів в Україні. Всі розглядувані проблеми мають важливе наукове, юридичне і соціальне значення в сучасних умовах. Вивчення цієї дисципліни забезпечує: 1) набуття розширених, поглиблених і систематизованих знань у сфері історії держави і права України; 2) поглиблене розуміння основних проблемних питань науки історії держави і права; 3) здатність до абстрактно-теоретичного мислення, аналізу й синтезу у ході вивчення історико-правового матеріалу, проводити історико-правове дослідження на належному методологічному рівні з використанням всіх необхідних методів і прийомів наукового пізнання; 4) здатність брати продуктивну участь у науковому співробітництві у галузі історико-правового пізнання як на національному, так і міжнародному рівні; 5) співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з історико-правовими цінностями, властивими відповідному історичному періоду; 6) дискутувати зі складних історико-правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх вирішення та пояснення; 7) брати продуктивну участь у виконанні теоретичних та прикладних досліджень у галузі історії держави і права.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЇЇ ІСТОРІЇ»

Модуль 1. Держава і право на теренах України в стародавні часи та епоху середньовіччя. Поява перших державних утворень на території сучасної України. Рабовласницькі держави. Органи державної влади. Соціальне розшарування і класова структура суспільства. Держава скіфів. Античні міста-держави. Боспорське царство. Основні джерела права. Риси права. Регулювання майнових і зобов'язальних відносин. Види злочинів і покарань.

Зародження класового ладу і формування державності східних слов'ян. Передумови утворення східнослов'янської держави. Виникнення і стадії формування державності у східних слов'ян. Становлення права у східних слов'ян.

Утворення Київської Русі. Державний лад. Вищі органи влади: великий

київський князь, рада при великому князі. Удільні князі. З'їзди князів (снеми). Відносини сюзеренітету-васалітету. Двірцево-вотчинна система управління. Віче. Судові органи. Військо. Церковна організація.

Правове становище населення. Феодали. Бояри. Духовенство. Міське населення. Смерди. Закупи. Ізгої. Холопи.

Джерела права Київської Русі: звичаєве право, князівське законодавство, міжкнязівські договори, постанови князівських з'їздів і вічевих зборів, договори Київської Русі з іноземними державами. Джерела церковного права: церковні статuti Володимира і Ярослава, збірки канонічного права. «Руська Правда» – пам'ятка права Київської Русі.

Основні риси права. Право власності, зобов'язальне право, спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Основні риси судочинства.

Зміни в державному ладі південно-західних земель у період поглиблення феодальної роздробленості і боротьби Русі проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XIII–XIV ст.). Утворення і розвиток Галицько-Волинської держави. Джерела права Галицько-Волинської держави (1199-1349 рр.).

Модуль 2. Доба раньомодерної і нової історії державотворчих процесів на українських землях. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Захоплення частини земель України Польщею. Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення держави Речі Посполитої. Берестейська церковна унія 1596 р. Зміни у соціально-економічному та правовому становищі українських земель.

Правове становище населення на українських землях. Князі, магнати, бояри, шляхта. Духовенство. Міське населення. Селянство, його верстви і групи. Аграрна реформа 1557 р. і закріпачення селян.

Державний лад на території українських земель у складі Польщі, Литви і Речі Посполитої. Установлення нового адміністративно-територіального поділу. Ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів. Центральні і

місцеві органи влади і управління в Україні. Судові установи.

Право в українських землях у складі Литовсько-Руської держави. Джерела права: законодавча діяльність литовських князів(привілеї), земські устави, збірники законів-кодекси (судебники і статuti), Литовська метрика і міждержавні договори. Основні риси права. Регулювання майнових відносин, регулювання зобов'язальних відносин, спадкові відносини. Шлюбно-сімейне право. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Організація судових органів і судовий процес. У XIV-першій половині XVII ст. в українських землях, які входили до складу Речі Посполитої, також прямо або мали значний вплив чужоземні джерела права, зокрема німецькі, польські, угорські. Магдебурзьке право. Генріхові артикули 1573 р. Канонічне право. Становлення і розвиток права етнорелігійних громад (XIV-XVIII ст.) на українських землях. Вірменське право. Мусульманське право. Іудейське право. Розвиток українського звичаєвого права (XIV-XVI ст.).

Визвольна революція середини XVII століття. Єдність з процесами пробудження національної самосвідомості та домінування ідеї власного державотворення.

Відхід від застарілих стереотипів та міфів, нові методологічні підходи у дослідженні республіканського ладу Козацької держави, існуючої соціальної структури і соціальних відносин, адміністративно-територіального устрою, суду і судочинства, фінансової та фіскальної системи. Комплекс документів, якими було оформлено українсько-російський договір 1654 року.

Автономістські концепції та державницькі міркування українських гетьманів. Статті (конституції) договірних умов.

Суперечливий характер розвитку правової системи України у другій половині XVII – першій половині XVIII століття.

Загальмування процесу формування інститутів громадянського суспільства. Перешкоджання розвитку демократичних традицій у державному будівництві українського народу під час їх перебування під владою іноземних держав. Органи самодержавного управління Україною.

Ліквідація української національної державності. Запровадження військового

та адміністративно-територіального устрою в Україні відповідно до загальної централізованої системи управління Російською імперією. Організація та діяльність державних інституцій.

Правове становище Галичини і Правобережжя у складі Речі Посполитої, Закарпаття у складі Угорщини, Північної Буковини і Криму у складі Туреччини. Органи публічної влади.

Вплив поділів Речі Посполитої 1772 - 1795 років на політико-правове становище українських земель.

Революція 1848 р. у Європі й трансформація політико-правового статусу Галичини, Північної Буковини і Закарпаття. Дискусійні питання щодо характеру спричинених нею трансформаційних процесів.

Українське представництво в парламентських установах Австро-Угорщини.

Сутність та зміст основних правових інститутів і норм, які діяли на етнічних українських землях у складі іноземних держав. Кодифікація права.

Вивчення сукупності проблем національного відродження ХІХ ст. з різних методологічних позицій.

Український політичний рух на початку ХХ ст. Перша буржуазно-демократична революція 1905-1907 рр. в Україні. Трансформація державного ладу. Склад і діяльність депутатів від українських губерній у Державній думі Росії. Українська думська громада.

Перша світова війна 1914-1918 рр. та її наслідки для України.

Модуль 3. Доба новітньої історії державотворчих процесів в Україні. Прискорення процесу легітимізації прагнень українського народу до єдності. Доктрина національно-територіальної децентралізації Росії, українська національна самостійницька платформа у політичних уподобаннях лідерів української революції 1917-1920 років.

Утворення Української Центральної Ради. Універсали Центральної Ради. Проблеми реалізації завдання створення громадянського суспільства і правової демократичної держави, пріоритету основних прав людини і національної

рівноправності.

Правова платформа Української Держави. Українська Народна Республіка часів Директорії. Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Становлення і розвиток Західноукраїнської Народної Республіки. Історичне значення Акту соборності УНР і ЗУНР.

Врахування законодавчого досвіду доби української революції 1917-1921 років у практиці сучасних державотворчих процесів в Україні.

Становлення і розвиток Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у 1917 р. Боротьба за владу Рад у жовтні - грудні 1917 р. Проголошення Української Радянської Республіки. Радянське державне будівництво. Створення основ радянського права. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Створення в складі УСРР Молдавської АСРР (1924 р.). Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. ВУЦВК. Раднарком УСРР. Українська економічна рада. Наркомати УСРР. ДПУ УСРР. Місцеві органи влади та управління. Українізація радянського державного апарату. Правоохоронна система. Кодифікація українського радянського законодавства. Законодавство Союзу РСР та його дія в УСРР. Індустріалізація і насильницька колективізація сільського господарства, їх законодавче забезпечення. Голодомор в Україні 1932 - 1933 рр. Зміни в соціально-класовій структурі суспільства. Конституція УРСР 1937 р. Репресивний апарат і порушення ним законності. Масовий терор в Україні. Деформації у праві.

Державно-правовий лад у західноукраїнських землях у 20 - 30-ті рр. ХХ ст. Створення Організації Українських Націоналістів (ОУН) (січень 1929 р.). Становище українських земель у складі Польщі у 30-ті рр. та напередодні Другої світової війни. Українські землі під владою Румунії. Закарпаття під владою Чехословаччини.

Початок Другої світової війни і заходи СРСР по забезпеченню своїх інтересів. Радянсько-німецький договір та секретний протокол про розподіл сфер впливу в Європі. Вступ радянських військ на територію Східної Галичини, Північну

Буковину і Бессарабію. Радянське будівництво в західноукраїнських землях.

Участь УРСР у Великій Вітчизняній війні (1941-1945 рр.) проти фашистської Німеччини. Перебудова органів державної влади і державного управління. Створення і діяльність УПА. Окупаційний режим в Україні. Звільнення території УРСР від тимчасової окупації. Особливості розвитку права УРСР у роки Великої Вітчизняної війни. Закінчення Другої світової війни. Перехід до мирного будівництва. Відбудова і подальший розвиток народного господарства. Діяльність правоохоронних органів в умовах подальшого посилення культу особи Й. Сталіна. Зміни в радянському праві. Труднощі в діяльності Радянської влади в західних областях України.

Зміни в системі державного управління в період десталінізації. Початок нової кодифікації радянського законодавства в кінці 50-х – на початку 60-х рр.

Соціально-економічне і політичне життя в Україні в умовах зміцнення командно-адміністративної системи управління. Конституція УРСР 1978 р. Продовження кодифікації українського радянського законодавства.

Проголошення курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни. Демократизація суспільно-політичного життя в Україні у другій половині 80-х рр. Реформа державного апарату.

Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 р. Реформування цивільного, трудового та екологічного законодавства. Зміни у кримінальному та процесуальному законодавствах. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Зміцнення державного суверенітету України, Закон Верховної Ради України від 17 вересня 1991 р. “Про зміни і доповнення до Конституції України”. Постанова “Про проголошення незалежності України” і Акт проголошення незалежності. Розгортання державотворчих процесів. Удосконалення державного апарату. Подальше реформування права України. Розробка і прийняття Конституції України 1996 р. Основні тенденції розвитку держави і права України після прийняття Конституції України 1996 р.

4. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЇЇ ІСТОРІЇ»

4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять Форми організації освітнього процесу

№	Назва тем (модулей)	Кількість кредитів ECTS	Лекції годин	Семінарські (практичні) заняття	Самостійна робота	Контроль
1.	Держава і право на теренах України в стародавні часи та епоху середньовіччя	1,4	6	6	30	поточний
2.	Доба ранньомодерної і нової історії державотворчих процесів на українських землях	3	12	12	65	поточний
3.	Доба новітньої історії державотворчих процесів в Україні	2,6	12	12	55	поточний
Загальна кількість кредитів та годин		7/210	30	30	150	іспит

Види навчальних занять

Основними видами навчальних занять є лекції і семінарські заняття. В лекціях висвітлюються найбільш важливі і складні проблеми по кожній темі навчальної дисципліни з використанням нормативних і наукових матеріалів.

Теми лекцій:

Лекція 1 (модуль 1). Початок державно-правового розвитку на теренах України: перші державні утворення на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (середина I тис. до н.е. - V ст. н.е.).

Лекція 2 (модуль 1). Держава і право східних слов'ян у період зародження і становлення феодальних відносин (VI ст. - поч. XII ст.).

Лекція 3 (модуль 1). 2. Держава і право на українських землях в період феодальної роздробленості (XII ст. - друга пол. XIV ст.).

Лекція 4 (модуль 2). Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших країн.

Лекція 5 (модуль 2). Українські землі під владою Речі Посполитої.

Лекція 6 (модуль 2). Відродження української держави і права в роки

Визвольної війни 1648 – 1654 р.

Лекція 7 (модуль 2). Держава і право Гетьманщини.

Лекція 8 (модуль 2). Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Росії (кінець XVIII - початок XX ст.).

Лекція 9 (модуль 2). Держава і право на західноукраїнських землях (кінець XVIII - початок XX ст.).

Лекція 10 (модуль 3). Доба відродження української національної державності та національного українського законодавства (1917 – 1920 рр.).

Лекція 11 (модуль 3). Становлення радянської влади в Україні, її конституювання.

Лекція 12 (модуль 3). Держава і право України у період нової економічної політики та в період панування командно-адміністративної системи управління.

Лекція 13 (модуль 3). Держава і право України у період Другої світової війни та за часів десталінізації.

Лекція 14 (модуль 3). 7. Держава і право України у період сповільнення темпів розвитку і застою та перебудови.

Лекція 15 (модуль 3). Український національний рух наприкінці 80-х - на початку 90-х рр. Державотворчі процеси в Україні у 1991 – 2001 рр.

На *семінарських заняттях* проблеми, що вивчаються, аналізуються і обговорюються за активної участі здобувачів вищої освіти. При цьому використовуються завдання практичного спрямування, які залежно від складності проблеми пропонуються для вирішення завчасно або безпосередньо на занятті. Кількість балів, яку здобувач може отримати за результатами семінарського заняття може дорівнювати від 1 до 2 балів.

Теми семінарських занять:

Заняття 1 (модуль 1). Перші державні утворення на території України (середина I тис. до н.е. - V ст. н.е.).

Заняття 2 (модуль 1). Держава і право Київської Русі (VI ст. - поч. XII ст.).

Заняття 3 (модуль 1). Держава і право феодально роздробленої Русі (XII ст. - друга пол. XIV ст.).

Заняття 4 (модуль 2). Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших країн.

Заняття 5 (модуль 2). Українські землі під владою Речі Посполитої.

Заняття 6 (модуль 2). Формування української національної державності у 1648-1654 рр.

Заняття 7 (модуль 2). Держава і право України в період переходу під протекторат російського царя та наступу на її автономію.

Заняття 8 (модуль 2). Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Росії (кінець XVIII - початок XX ст.).

Заняття 9 (модуль 2). Суспільно-політичний лад і право Галичини, Південної Буковини і Закарпаття (кінець XVIII - початок XX ст.).

Заняття 10 (модуль 3). Лютнева революція 1917 р. у Росії та прояви її в Україні: доба відродження української національної державності та національного українського законодавства (1917 – 1920 рр.).

Заняття 11 (модуль 3). Утворення УСРР. Держава і право УСРР у роки громадянської війни і воєнної інтервенції.

Заняття 12 (модуль 3). Держава і право України у період нової економічної політики та в період панування командно-адміністративної системи управління.

Заняття 13 (модуль 4). Держава і право України у період Другої світової війни та за часів десталінізації.

Заняття 14 (модуль 4). Держава і право України у період наростання застійних явищ та перебудови.

Заняття 15 (модуль 4). Український національний рух наприкінці 80-х - на початку 90-х рр. Початок розбудови Української незалежної держави, державотворчі процеси 1991 – 2001 років.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Призначення самостійної роботи здобувачів: самостійна робота здобувачів є окремою формою організації освітнього процесу, яка разом із лекціями та семінарськими заняттями має єдину спрямованість на формування у здобувачів предметних компетентностей у сфері історико-правового пізнання, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності. Самостійна робота розглядається як необхідна і важлива умова успішного навчання здобувачів на лекціях і практичних заняттях та успішного вивчення навчальної дисципліни в цілому. Кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання самостійної роботи може дорівнювати від 5 до 10 балів.

Зміст і форми самостійної роботи здобувачів:

- 1) вивчення рекомендованої літератури, яка стосується історії держави і права;
- 2) підготовка рефератів (оглядів), які відображають основну проблематику науки історії держави і права, що розглядається на лекціях та семінарських заняттях;
- 3) підготовка рефератів (оглядів), які відображають методи і способи вирішення комплексних проблем науки історії держави і права;
- 4) з'ясування сутності історико-правових джерел, а також здійснення їх герменевтичного аналізу відповідно до плану навчальної дисципліни;
- 5) здійснення історико-правових типологізацій за результатами комплексного дослідження визначених за погодженням з викладачем державно-правових явищ і процесів певного історичного періоду;
- 6) здійснення порівняльного аналізу державно-правових явищ і процесів конкретного історичного періоду, а також систематизації і оцінки отриманих результатів;
- 7) вирішення конкретизованих історико-правових теоретичних або практичних завдань (задач), які запропоновані викладачем;
- 8) виконання есе на запропоновану викладачем тему;
- 9) підготовка наукових статей або тез;

10) інші форми індивідуальної роботи за погодженням з викладачем.

4.3. Освітні технології та методи навчання

Освітні технології. Навчальна дисципліна «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії» викладається з використанням освітньої технології проблемного навчання, спрямованої на розвиток критичного теоретичного мислення здобувачів, формування у них здатності з'ясувати сутність проблем, розуміти аргументацію учасників наукової дискусії, шукати шляхи і способи вирішення проблем з урахуванням національного та зарубіжного досвіду, пропонувати свої інноваційні ідеї. При цьому набуття здобувачами відповідних знань, умінь і навичок (результат навчання) розглядається як основа технології навчання. Зокрема, це виражається у тому, що зазначені вище форми освітнього процесу наповнюються конкретним змістом з урахуванням як наявних тематичних проблем навчальної дисципліни, так і проблем, які виникають у здобувачів під час їх вивчення і які виявляються оперативним моніторингом знань. Така технологія навчання, як показує практика, створює у здобувачів додаткові стимули для навчання та інноваційної діяльності, які з'являються відразу після усвідомлення ними своїх серйозних успіхів у вивченні навчальної дисципліни.

Методи навчання. Викладання навчальної дисципліни здійснюється із застосуванням комбінації методів навчання, вибір яких залежить від темпу засвоєння навчального матеріалу здобувачами, а також від кількісного складу здобувачів. На лекціях використовуються такі методи навчання, які дозволяють опанувати проблематику даної дисципліни. Її засвоєння здобувачами є визначальним для правильного осмислення історико-правових питань та здобуття здобувачами вміння самостійно вирішувати комплексні проблеми. При висвітленні конкретних проблем теми акцентується увага на глибинних причинах того, чому проблеми залишаються невирішеними, та існуючих напрямках і перспективах їх вирішення. Семінарські заняття передбачають використання кейс-методу, ситуаційного аналізу, дослідницького методу, дискусії, евристичної бесіди та ін.

4.4. **Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни**

Поточний контроль знань і вмінь здобувачів

Поточний (оперативний) контроль знань і вмінь здобувачів здійснюється під час проведення лекції, семінарських занять. Він стосується оволодіння здобувачами відповідними предметними компетентностями і здійснюється шляхом перевірки результатів самостійної роботи здобувачів, виконання ними конкретизованих викладачем теоретичних і практичних завдань. Такий контроль може здійснюватись різними способами, зокрема шляхом усного опитування, перевірки письмових результатів роботи здобувачів, в тому числі результатів виконання ними тестових завдань.

Для об'єктивного оцінювання результатів навчання аспірантів навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії» кафедрою впроваджено критерії оцінювання знань і умінь здобувачів, які дозволяють диференціювати результати академічної діяльності аспірантів за трьома рівнями: пороговим, типовим та відмінним. Пороговий рівень характеризується здатністю аспіранта до відтворення базових знань з курсу навчальної дисципліни, типовий рівень визначається демонстрацією аспірантом аналітичних здібностей, вмінням обґрунтовувати свою позицію з посиланням на історичні факти та правові джерела, відмінний рівень характеризує здатність до глибокого узагальнення та творчого (наукового) осмислення історико-правових явищ.

Рівні	Критерії оцінювання результатів навчальної діяльності з дисципліни «Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії»	Кількість балів за результатами ПК
Відмінний	1. Глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни та планом семінарських занять, у тому числі орієнтування в основних наукових доктринах та концепціях навчальної дисципліни історії держави і права; 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої викладачем; 3. Посилання при відповіді на питання плану семінарських занять на конкретні історико-правові норми, вміння використовувати першоджерела для обґрунтування своєї	30-40 балів

	позиції; 4. Уміння обґрунтувати свою точку зору при обговоренні дискусійних питань з навчальної дисципліни, усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших здобувачів; 5. Здатність до самостійного поповнення знань з історії держави і права та використання отриманих знань під час аналізу історико-правових джерел на семінарських заняттях.	
Типовий	1. Повне чи достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни з можливими незначними неточностями; 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником; 3. Здатність до самостійного поповнення знань з історії держави і права та вміння їх застосовувати під час дискусій з історико-правової тематики; 4. Помилки та суттєві неточності при відповіді на занятті за наявності знань для їх самостійного усунення або усунення за допомогою викладача.	25-29 балів
Пороговий	1. Знання основного матеріалу, передбаченого планом семінарських занять при наявності суттєвих неточностей чи прогалин у відповіді на питання плану семінарського заняття; 2. Знайомство з основною літературою, рекомендованою навчально-методичним посібником; 3. Наявність базових знань з навчальної дисципліни для усунення найсуттєвіших помилок у власній відповіді за допомогою викладача.	20-24 бали
0	1. Відсутність знань по жодному з питань плану семінарських занять.	0-19 балів

Підсумковий контроль знань і вмінь здобувачів

Підсумковий контроль знань і вмінь здобувачів відбувається після закінчення лекційних та семінарських занять у формі іспиту. Здобувач допускається до іспиту, якщо за результатами поточного контролю йому нараховано не менше 25 балів. Іспит проводиться в усній формі шляхом надання відповідей на питання білету. З екзаменаційними питаннями здобувачі мають можливість ознайомитись заздалегідь до іспиту. При проведенні іспиту негативною оцінкою самої відповіді на екзаменаційні запитання є оцінка «0 балів», а позитивна оцінка в балах завжди кратна 5 і відповідно може становити 35, 40, 45, 50, 55 або 60 балів. Загальна оцінка знань і вмінь здобувача з навчальної дисципліни формується внаслідок складання балів, отриманих ним до іспиту за результатами поточного контролю і на самому іспиті, тобто мінімальною позитивною оцінкою є 60 балів (25+35), а максимальною оцінкою – 100 балів (40+60).

Під час іспиту результати навчання здобувачів оцінюються з урахуванням критеріїв оцінювання, відображених у таблиці:

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь здобувача
60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у науковій та практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для наукової та практичної роботи.
50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для наукової та практичної роботи.
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.
40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Шкала оцінювання результатів навчання з урахуванням поточного і підсумкового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Основна література:

1. Бойко І. Джерела права Галицько-Волинської держави (1199-1349 рр.). Вісник Львівського Університету. Сер. юрид. 2006. Вип. 42. С. 59–65.
2. Історія конституційного законодавства України / упоряд.: В. Д. Гончаренко. Харків: Право. 2007. С.102–122.
3. Дамирли М. А. Право и история: эпистемологические проблемы (Опыт комплексного исследования проблем предмета и структуры историко-правового познания). – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2002. – 456 с.
4. Дашкевич Я. Українські землі в часах Галицько-Волинської державності (кінець X - середина XIVст.). Пам'ять століть. 2002. № 4. С. 3–21.
5. Духовна спадщина Київської Русі / редкол. О. В. Александров, А. Г. Баканурський, В. С. Горський. Київ, 1997. 186 с.
6. Історія української культури: підруч. / В. А. Качкан, О. Б. Величко, Н. М. Божко та ін.; за ред. В.А. Качкана. 3-є вид., випр. Київ: ВСВ «Медицина», 2016. 368 с.
7. Кульчицький В. С. Історія держави і права України: навч. посіб. / В. С. Кульчицький – Львів : Світ, 1996. – 295 с.
8. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ: Знання-Прес, 2006. 422 с.
9. Петровський В. В. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи.

Коментарі / Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. 2-ге вид., випр. та допов. Харків: ВД «Школа», 2008. С. 216–230.

10. Ричка В. М. Київська Русь: проблема етнокультурного розвитку (конфесійний аспект). Український історичний журнал. 1994. № 10. С. 1-34. URL: http://resource.history.org.ua/publ/Preprint_1994_10_1

11. Рум'янцев В. О. Українська державність у 1917–1922 рр. (форми і проблеми розбудови). Харків: Основа, 1996. 164 с.

12. Українське суспільство, 1992-2009. Динаміка соціальних змін: зб. ст. / за ред. В. Ворона, М. Шульги. Київ: Ін-т соціол., 2009. 558 с.

13. Бойко О. Д. Історія України: посібник. Київ: Видавничий центр "Академія", 2002. 656 с.

Додаткова література:

1. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.): монографія / І. Й. Бойко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 628 с.

2. Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ-ХХ ст.): навч. посібник / І. Й. Бойко. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 408 с.

3. Борисенко В. И. Курс української історії: 3 найдавніших часів до ХХ століття: навч. посібник. Київ: Либідь, 1998. 616 с.

4. Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до Антів. Київ: Кріон, 2008. 280 с.

5. Головка О. М. Фінансова адміністрація Російської імперії в Україні (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.): історико-правове дослідження. Харків: СІМ, 2005. 448 с.

6. Гончаренко В. Д. Зміни в системі центральних органів влади Росії внаслідок буржуазно-демократичної революції 1905-1907 рр. Вісник Академії правових наук України. Харків, 2005. № 2. С. 51–64.

7. Гончаренко В. Утворення Української Народної Республіки як важливий етап на шляху до незалежності України. Право України. 2017. № 11. С. 32–39.

8. Єфремова Н. В. Проекти конституційної реформи в Російській імперії початку ХІХ ст.: їх характеристика та значення. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2012. № 1028: Серія «Право». С. 77–80.

9. Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: навч. посібник. Харків: Право, 2007. 280 с.

10. Єрмолаєв В. М., Козаченко А. І. Органи влади і управління Української держави (друга половина ХVІІ – ХVІІІ ст.). Харків: Право, 2002. 176 с.

11. Журавель М. В. Основні риси та принципи судового процесу в Гетьманщині другої половини ХVІІ століття. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 1. С. 33–40.

12. Зінченко О. В. Законодавча діяльність Державної ради Російської імперії (1906–1917 рр.) Харків: НТМТ, 2010. 180 с.

13. Зінченко О. В. Основні державні закони Російської імперії 1906 р. – конституція чи «конституційний костюм» самодержавства? Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 114. С. 26–36.
14. Історія України: підручник / В. М. Литвин. 5-те допов. вид. Київ: Наук. думка, 2010. 831 с.
15. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. Луцьк: Терен, 2007. 456 с.
16. Кульчицький С. В., Мицик Ю. А., Власов В. С. Історія України. Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. 595 с.
17. Кривцун І. С. Організація Запорізького козацтва – формування основ самоврядування в Україні. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2005. Вип. 29. С. 241–247.
18. Обрусна С. Ю. Формування корпусу суддів за судовою реформою 1864 р. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 4 (12). С. 148–159.
19. Переяславська рада 1654 р. Історіографія та дослідження. Київ: Смолоскип, 2003. 888 с.
20. Рум'янцев В. О. Українська державність у 1917-1922 рр. (форми і проблеми розбудови). Харків: Основа, 1996. 164 с.
21. Савуляк Р. Організація, структура та правовий статус органів прокуратури Російської імперії за судовою реформою 1864 р. в українських губерніях. Вісник Львівського університету. Серія: юридичні науки. 2009. Вип. 48. С. 60–65.
22. Стеценко Н. С. Практична діяльність судових приставів за Судовими статутами 1864 р. Проблеми законності. Вип. 106. С. 174–182.
23. Субтельний О. Україна: історія / пер. з англ. Ю. І. Шевчука; вст. ст. С. В. Кульчицького. Київ: Либідь, 1991. 512 с.
24. Тищик Б. І. Західноукраїнська Народна Республіка (1918-1923). Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.
25. Шигаль Д. А. Специфіка освітнього цензу, встановленого Судовими статутами 1864 р. для мирових суддів. Проблеми законності. 2010. Вип. 108. С. 29–35.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – [http:// dspace.nlu.edu.ua/](http://dspace.nlu.edu.ua/)
2. Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія» – <http://library.onua.edu.ua/>
3. Наукова бібліотека Львівського Національного університету ім. Івана Франка – <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>.
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України – <http://www.nplu.org>
6. Офіційний сайт Наукової бібліотеки Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua>

7. Офіційний сайт Харківської державної наукової бібліотека імені В. Г. Короленка – <http://korolenko.kharkov.com>

8. Офіційний сайт Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності.	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК–1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, формування критичного наукового світогляду, застосування системного підходу в наукових дослідженнях на рівні доктора філософії.	ПК–1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, формування критичного наукового світогляду, застосування системного підходу в наукових дослідженнях проблем щодо державотворчих процесів в Україні на різних етапах її історії.
ЗК–2. Здатність до вирішення проблем інноваційного характеру.	ПК–2. Навички практичного застосування основних і додаткових методологічних підходів науки історії держави і права під час роботи з історико-правовим матеріалом.
ЗК–3. Здатність продукувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати та відстоювати їх.	ПК–3. Здатність до формулювання альтернативних поглядів під час оцінювання складних історико-правових явищ.
ЗК–4. Здатність до пошуку альтернативних рішень у професійній діяльності.	ПК–4. Уміння всебічно тлумачити першоджерела з історії держави і права.
ЗК–6. Уміння ефективно проводити наукові дослідження.	ПК–5. Здатність використовувати під час дослідження головних проблем науки історії держави і права в повному обсязі її методологічний інструментарій.
ЗК–7. Уміння працювати в міждисциплінарній галузі.	ПК–6. Уміння застосовувати основні загальнонаукові та спеціально-наукові методи історії держави і права під час формування теоретичних узагальнень і категоріального апарату юридичної науки.
ЗК–8. Уміння розуміти великі обсяги інформації і критично-конструктивно її оцінювати.	ПК–7. Здатність до самостійної роботи з історико-правовими документами та їх компетентного тлумачення.
ЗК–12. Уміння виявляти й використовувати джерела інформації (бібліографії, документи, web-сайти та ін.).	ПК–8. Уміння працювати з бібліотечними ресурсами та інформаційними мережами з метою залучення нових джерел з історії держави і права.
ЗК–14. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.	ПК–9. Здатність робити широкі теоретичні узагальнення з актуальних питань історії держави і права та публічно відстоювати власну точку зору.

ЗК–15. Здатність до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.	ПК–10. Здатність до постійного розвитку мотиваційних навичок з поглиблення знань з історії держави і права.
ФКС – фахові компетентності за спеціальністю	
ФКС–1. Уміння розв’язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення наукових досліджень та впровадження інновацій.	ПК–11. Знання методології і специфіки проведення комплексної наукової роботи з історії держави і права.
ФКС–2. Уміння орієнтуватися в проблемах юридичної науки.	ПК–12. Уміння виокремлювати та формулювати найбільш дискусійні питання історії держави і права.
ФКС–3. Знання методології наукових досліджень в юриспруденції.	ПК–13. Уміння характеризувати теорію, методикку і техніку основних засобів наукового пізнання, що використовуються історико-правовою наукою.
ФКС–4. Здатність застосовувати загальнонаукові та спеціальні юридичні методи дослідження.	ПК–14. Здатність використовувати у повному обсязі під час проведення досліджень історико-генетичний, історико-порівняльний та історико-типологічний методи спеціально-наукового пізнання.
ФКС–7. Знання механізму інтернаціоналізації права в умовах глобалізації.	ПК–15. Розуміння впливу глобалізації та її наслідків у вигляді інтернаціоналізації права у новітній історії України.
ФКС–9. Знання конституціоналізації національного права.	ПК–16. Уміння виокремлювати головні історичні етапи конституціоналізації українського права.
ФКС–14. Знання механізму вирішення юридичних колізій у правовому регулюванні суспільних відносин.	ПК–17. Здатність характеризувати основні способи вирішення юридичних колізій на різних історичних стадіях державно-правового розвитку України.
ФКС–15. Знання правової герменевтики.	ПК–18. Знання герменевтичних прийомів і способів інтерпретації історико-правових документів.

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і / або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
РНС – результати навчання за спеціальністю		Результати навчання з навчальної дисципліни
РНС-1. Здатність продемонструвати знання й розуміння юриспруденції в сучасному наукознавстві.	№1	РНС НД–1.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.
		РНС НД–1.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.
	№2	РНС НД–2.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.
		РНС НД–2.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.
	№3	РНС НД–3.1. Демонструвати знання й розуміння основних етапів становлення і розвитку державотворчих процесів доби новітньої історії України.
		РНС НД–3.2. Демонструвати знання й розуміння еволюції концептуальних засад осмислення найбільш дискусійних питань державотворчих процесів доби новітньої історії України.
РНС-2. Здатність продемонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації та формування сучасних правових систем.	№1	РНС НД–1.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів в Україні в стародавні часи та епоху середньовіччя.
		РНС НД–1.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в стародавні часи та епоху середньовіччя.
	№2	РНС НД–2.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів на українських землях в добу ранньомодерної і нової історії України.

		РНС НД–2.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в добу ранньомодерної і нової історії України.
	№3	РНС НД–3.3. Демонструвати знання й розуміння періодизації історичного процесу глобалізації на прикладах державотворчих процесів новітньої доби історії України.
		РНС НД–3.4. Демонструвати знання й розуміння напрямків історичного розвитку національної правової системи та впливу на неї процесів глобалізації в добу новітньої історії України.
РНС-4. Проаналізувати методологічні аспекти взаємодії юридичної науки і юридичної практики.	№1	РНС НД–1.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально-наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.
		РНС НД–1.6. Відшуковувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики на кожному з головних етапів розвитку історії держави і права України.
	№2	РНС НД–2.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально-наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.
		РНС НД–2.6. Відшуковувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики в добу ранньомодерної і нової історії держави і права України.
	№3	РНС НД–3.5. Пояснювати способи і можливості застосування загальнонаукових та спеціально-наукових методів історико-правової науки у практичній дослідницькій діяльності.
		РНС НД–3.6. Відшуковувати конкретні приклади взаємодії юридичної науки і юридичної практики в добу новітньої історії держави і права України.
РНС-6. Здатність продемонструвати вміння формулювати нові гіпотези та наукові проблеми в галузі права, обирати належні напрями й відповідні методи для їх дослідження.	№1	РНС НД–1.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в стародавні часи та епоху середньовіччя.
	№2	РНС НД–2.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в добу ранньомодерної і нової історії України.
	№3	РНС НД–3.7. Демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та висувати нові точки зору на найбільш дискусійні питання історії держави і права в добу новітньої історії України.

РНС-11. Здатність продемонструвати знання та розуміння прикладних аспектів правової герменевтики.	№1	РНС НД–1.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.
		РНС НД–1.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел з історії держави і права України стародавніх часів та епохи середньовіччя.
	№2	РНС НД–2.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.
		РНС НД–2.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел доби ранньомодерної і нової історії України.
	№3	РНС НД–3.8. Демонструвати знання і розуміння основних методологічних прийомів інтерпретації історико-правових документів, включаючи методику їх перевірки на фальсифікацію.
		РНС НД–3.9. Проводити на практичному рівні герменевтичний аналіз першоджерел доби новітньої історії України.
РНС-13. Інтерпретувати основні напрями правової глобалізації та інтернаціоналізації та визначати правові механізми реалізації права в різних правопорядках та юрисдикціях.	№1	РНС НД–1.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях у стародавній часи та епоху середньовіччя.
	№2	РНС НД–2.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях за часів ранньомодерної доби і нової історії України.
	№3	РНС НД–3.10. Визначати правові механізми реалізації права на українських землях у добу новітньої історії України.
РНС-16. Здатність продемонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики.	№1	РНС НД–1.11 Визначати складові юридичної техніки на українських землях, властиві стародавньому часу та середньовіччю.
		РНС НД–1.12. Характеризувати процес правотворчості стародавнього часу та середньовіччя відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.
	№2	РНС НД–2.11 Визначати складові юридичної техніки на українських землях за часів ранньомодерної доби та нової історії України.
		РНС НД–2.12. Характеризувати процес правотворчості на українських землях за часів ранньомодерної доби та нової історії відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.
	№3	РНС НД–3.11 Визначати складові юридичної техніки

		на українських землях у добу новітньої історії України.
		РНС НД–3.12. Характеризувати процес правотворчості у добу новітньої історії України відповідно до основних схем періодизації історії держави і права України.

Матриця зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями у програмі навчальної дисципліни

Результати навчання за навчальною дисципліною / модулями	Предметні компетентності																								
	ПК 1	ПК 2	ПК 3	ПК 4	ПК 5	ПК 6	ПК 7	ПК 8	ПК 9	ПК 10	ПК 11	ПК 12	ПК 13	ПК 14	ПК 15	ПК 16	ПК 17	ПК 18	ПК 19	ПК 20	ПК 21	ПК 22	ПК 23	ПК 24	ПК 25
Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії Модуль 1																									
PHC НД – 1.1	+			+	+	+		+	+	+		+		+	+		+	+							
PHC НД – 1.2	+		+			+		+	+			+		+	+	+									
PHC НД – 1.3		+	+	+	+	+	+		+	+	+		+	+			+	+							
PHC НД – 1.4				+					+		+	+	+			+		+							
PHC НД – 1.5	+	+			+	+	+	+		+		+		+	+	+	+	+							
PHC НД – 1.6				+		+			+		+		+	+		+									
PHC НД – 1.7	+	+	+		+		+		+	+		+			+	+	+								
PHC НД – 1.8		+		+		+		+	+		+		+		+	+		+							
PHC НД – 1.9	+	+			+	+		+		+	+	+	+		+		+	+							
PHC НД – 1.10	+	+	+	+	+		+				+		+			+		+							
PHC НД – 1.11	+		+			+		+	+			+		+	+	+		+							
PHC НД – 1.12		+		+				+	+		+		+	+	+	+		+	+						
Державотворчі процеси в Україні на різних етапах її історії Модуль 2																									
PHC НД – 2.1	+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	+							
PHC НД – 2.2	+		+	+		+	+	+	+			+		+	+	+		+							
PHC НД – 2.3				+	+		+			+	+		+				+								
PHC НД – 2.4	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+							
PHC НД – 2.5		+	+	+			+			+	+		+			+	+	+							
PHC НД – 2.6	+			+	+	+		+	+	+		+		+	+		+								
PHC НД – 2.7		+	+			+	+			+		+	+		+	+		+							
PHC НД – 2.8	+	+			+			+	+		+			+		+	+	+							
PHC НД – 2.9	+		+		+		+			+		+	+		+			+							
PHC НД – 2.10		+		+		+	+	+	+		+		+			+	+	+							
PHC НД – 2.11	+				+		+	+		+		+		+	+		+								
PHC НД – 2.12	+	+	+	+		+	+	+	+		+		+	+		+	+	+							

